

4-1-1978

การรักษาภาวะขาดน้ำโดยการให้สารละลายดื่มทางปาก

บุสนธ์ กัสดีเจริญ

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/clmjournal>

Part of the [Medicine and Health Sciences Commons](#)

Recommended Citation

กัสดีเจริญ, บุสนธ์ (1978) "การรักษาภาวะขาดน้ำโดยการให้สารละลายดื่มทางปาก," *Chulalongkorn Medical Journal*: Vol. 22: Iss. 2, Article 3.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/clmjournal/vol22/iss2/3>

This Special Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn Medical Journal by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การรักษาภาวะขาดน้ำโดยการให้สารละลายดื่มทางปาก

นุสนธ์ กัดเจริญ*

การรักษาภาวะขาดน้ำโดยการให้สารละลายดื่มทางปาก นับเป็นอาวุธที่มีประสิทธิภาพสูงในการบรรเทาโรคหัด โรคหัดเยอรมัน และโรคหัดเยอรมันชนิดเฉียบพลันรวมทั้งหัดเยอรมันเมื่อเร็ว ๆ นี้มานี้ได้มีการนำการรักษาวิธีนี้ไปใช้ในสถาบันการแพทย์ต่างๆ หลายแห่ง และปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจมากในด้านการควบคุมความรุนแรงของโรค และสามารถลดอัตราการตายจากโรคนี้ได้มาก องค์การอนามัยโลกได้จัดพิมพ์คู่มือวิธีการรักษาสำหรับบุคลากรสาธารณสุข และเจ้าหน้าที่อนามัยระดับพื้นฐานเพื่อประกอบการใช้เรียบร้อยแล้ว บทความต่อไปนี้อธิบายว่าเหตุใดโรคหัดเยอรมันจึงเป็นปัญหา เหตุผลพื้นฐานทางสรีรวิทยาของการรักษาตามวิธีนี้ และวิธีการรักษาพร้อมทั้งขอบเขตจำกัด

ทำไมโรคหัดจึงเป็นปัญหาสาธารณสุข

ในประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศ โรคหัดเฉียบพลันมีอุบัติการณ์สูงเกือบที่สุด รองลงไปจากโรคติดเชื้อในระบบหายใจ เป็นสาเหตุสำคัญของการเจ็บป่วยและการตายโดยเฉพาะในเด็กเล็ก ในบางประเทศเด็กอายุห้าปีแรกมีอัตราตายถึงร้อยละ 25-40 และประมาณร้อยละ 40 หรือสูงกว่าของเด็กที่ตายมีสาเหตุจากภาวะขาดน้ำและภาวะทุโภชนาการ ซึ่งมักเกิดติดตามมา ถ้าเด็กเป็นโรคหัดหัดซ้ำซากครั้งแล้วครั้งเล่า โรคหัดจึงเป็นปัญหาสำคัญ และมีความจำเป็นจะ

ต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะควบคุมและป้องกันภาวะแทรกซ้อนอันตรายเป็นผลจากโรคนี้ให้ได้

ภาวะขาดน้ำและอาการแสดง

ภาวะขาดน้ำ (dehydration) เป็นภาวะแทรกซ้อนสำคัญของโรคหัดเฉียบพลัน ไม่ว่าจะจากสาเหตุใด การรักษาโดยการให้ดื่มสารละลายทางปาก (oral fluid therapy) มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะป้องกันและรักษาภาวะขาดน้ำนี้ โดยวิธีนี้เราจะทดแทนน้ำและเกลือแร่ต่างๆ ที่สูญเสียไปในอูจจาระ ด้วยการให้ผู้ป่วยดื่มสารละลายกลูโคสและเกลือแร่ตั้งแต่เนิ่น ๆ ที่ผู้ป่วยเริ่มมีอาการหัด

*แผนกเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในโรคท้องร่วงภาวะขาดน้ำเกิดจากการที่ร่างกายสูญเสียน้ำไปมาก เมื่อมีการเสียน้ำน้อยกว่า 5% ของน้ำหนักตัวผู้ป่วยอาจมีอาการแสดงเพียงกระหายน้ำแต่อย่างเดียว ต่อเมื่อเสียน้ำมากกว่า 5% ขึ้นไปของน้ำหนักตัว อาการต่อไปนี้ก็จะปรากฏอย่างรวดเร็ว คือ หัวใจเต้นเร็ว ความยืดหยุ่นของผิวหนังน้อยลง ความดันโลหิตต่ำในท่ายืน (postural hypotension) หงุดหงิด กระสับกระส่าย บัสสาวะน้อยลงจนถึงไม่มีบัสสาวะเลย กระหายน้ำเพิ่มมากขึ้น ความดันโลหิตต่ำลงอีก ไม่ค่อยรู้สึกตัว และหมดสติ ในที่สุด ภาวะช็อกจะเกิดเมื่อร่างกายเสียน้ำไปประมาณ 10% ของน้ำหนักตัว ถ้ายังเสียน้ำมากกว่านี้ผู้ป่วยจะถึงแก่กรรม ในเด็กบางคนอาจเกิดภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ แทรกซ้อนทำให้ชักหมดสติหรือถึงตายได้ง่าย

จุดมุ่งหมายของการรักษา มีจุดมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการ ในการรักษาโรคท้องร่วงเฉียบพลัน คือ

1. การทดแทนน้ำและเกลือแร่ที่เสียไปแต่เนิ่น ๆ ที่สุด เพื่อป้องกันและรักษาภาวะขาดน้ำ
2. การให้ผู้ป่วยได้รับอาหารปริมาณพอเพียงเพื่อป้องกันภาวะทุโภชนาการ

การให้น้ำและเกลือแร่ทดแทนควรเริ่มให้แต่เนิ่น ๆ ทันทีที่ผู้ป่วยเริ่มมีอาการท้องร่วง การกระทำเช่นนี้ให้ประโยชน์ 3 ประการ ประการแรกเป็นการหลีกเลี่ยงภาวะขาดน้ำอย่างรุนแรงซึ่งมีอันตรายสูงและเสี่ยงต่อการตาย ประการที่สองช่วยลดอาการอื่น ๆ ที่จะติดตามมา ถ้าร่างกายยัง

คงเสียน้ำและเกลือแร่ต่อไปอีก เช่น อาเจียน เบื่ออาหาร อ่อนเพลีย หรือหมดสติ ซึ่งล้วนแต่จะเป็นอุปสรรคต่อการให้อาหารกับผู้ป่วย ประการที่สาม การรักษาแต่เนิ่น ๆ จะกระทำได้ง่ายกว่า เพราะผู้ป่วยยังรู้สึกกระหายน้ำและไต่ยังคงทำงานเป็นปกติ ความรู้สึกกระหายน้ำจะเป็นเครื่องควบคุมปริมาณสารละลายที่ผู้ป่วยต้องการ และถ้าไต่ยังทำงานปกติอยู่ก็จะขับถ่ายน้ำหรือเกลือแร่ส่วนที่เกินความต้องการของร่างกายออกไปเอง

การให้ผู้ป่วยได้รับอาหารอย่างพอเพียงในระหว่างเป็นโรคท้องร่วงเฉียบพลันเป็นสิ่งที่กระทำได้ เพราะลำไส้ยังอยู่ในสภาพที่จะดูดซึมสารต่างๆ ได้ ยกเว้นแลคโตส และจะป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากการอดอาหาร ไม่มีความจำเป็นจะต้องงดหรือจำกัดอาหารต่าง ๆ ยกเว้นแลคโตส ความเชื่อทั่วไปที่ว่าลำไส้ควรได้รับการพักผ่อนในระหว่างเป็นโรคท้องร่วงเฉียบพลัน โดยแท้จริงแล้วไม่มีเหตุผลสนับสนุนทางสรีรวิทยา

จุดประสงค์ขั้นแรกของการรักษาโรคท้องร่วงเฉียบพลัน มิใช่เพื่อต้องการให้อาการท้องร่วงนั้นหยุดหายโดยทันที แม้ว่าการย่นระยะเวลาของโรคท้องร่วงจะเป็นสิ่งที่ต้องการแต่ความพยายามต่างๆ เช่น การให้ยาปฏิชีวนะหรือยาแก้ท้องร่วงอื่น ๆ มักจะไม่ค่อยได้ผล หรือไม่ก็ขัดกับจุดมุ่งหมายอื่นที่สำคัญกว่า ยิ่งกว่านั้นการที่มุ่งแต่จะให้อาการท้องร่วงหยุดลงโดยเร็วอย่างเดียวก็มักจะหันเหความสนใจไปจากจุดมุ่งหมายใหญ่ คือการทดแทนการสูญเสียและเกลือแร่ จนอาจเกิดการสูญเสียอย่างรุนแรงต่อไปได้

การรักษาโรคท้องร่วงเฉียบพลันแต่เนิ่นๆ

เพื่อความสะดวกในทางปฏิบัติในการให้การ รักษาแต่เนิ่น ๆ วิธีให้การรักษาคควรจะเป็น วิธีที่ง่ายไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย มีประสิทธิภาพดี และในทางปฏิบัติการรักษาแต่เนิ่น ๆ นี้ บุคลากร สาธารณสุขตามศูนย์การแพทย์หรืออนามัยต่าง ๆ ในท้องถิ่นชนบทและบริเวณใกล้เคียง สามารถทำได้โดยไม่ต้องพึ่งโรงพยาบาลที่มีจำนวนน้อย และ อยู่ห่างไกลหรือใช้แพทย์คุณวุฒิสูงซึ่งเหน็ดเหนื่อย กับการงาน มากอยู่แล้ว ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการ แก้ไขภาวะขาดน้ำโดยการให้ดื่มสารละลาย เป็น วิธีการที่สอดคล้องกับแนวความต้องการเหล่านี้ อย่างดี นอกจากนี้ยังมีข้อได้เปรียบอีกในแง่ที่ สมาชิกในครอบครัว ผู้ป่วยเองก็สามารถจะร่วมมือ ในการให้ของเหลวผู้ดื่มได้ ผู้ป่วยอาจได้รับการ รักษาตัวที่บ้านโดยมีเจ้าหน้าที่ติดตามผลการ รักษารายวัน และให้คำแนะนำเพิ่มเติมที่ศูนย์ การแพทย์หรืออนามัยจนกว่าผู้ป่วยจะหาย หาก เกิดโรคท้องร่วงขึ้นอีกในวันหลัง สมาชิกครอบครัวอาจเรียนรู้การเริ่มต้นให้การรักษาผู้ป่วยที่ บ้านเลยทันที ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์สำคัญ ของวิธีการนี้เป็นอย่างดี ในทางตรงข้ามการให้ของ เหลวทางเส้นเลือดมีข้อจำกัดหลายประการ กล่าว คือสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากกว่า ต้องอาศัยบุคลากร ที่มีความชำนาญมาก และมักจะหาของเหลวสูตร ต่าง ๆ ที่ต้องการไม่ได้ง่าย เหตุผลเหล่านี้ทำให้ วิธีนี้ไม่เหมาะที่จะใช้เป็นการทดแทนภาวะ ขาดน้ำและเกลือแร่แต่เนิ่น ๆ และอาจใช้ได้ไม่

ทันการจนกระทั่งผู้ป่วยเกิดภาวะ ขาดน้ำอย่างรุนแรงเสียก่อน แม้ว่าการให้ของเหลวโดยทางเส้น เลือดนั้นจะเป็นวิธีที่จำเป็นในการรักษาภาวะขาด น้ำขั้นรุนแรงและภาวะแทรกซ้อนอื่น ๆ และเป็น วิธีที่โรงพยาบาลทุกแห่งควรมีไว้ใช้ แต่ต้องย้ำว่า การให้ของเหลวทางเส้นเลือดเป็นสิ่งที่ไม่หลีกเลี่ยง ได้ ถ้าเราสามารถให้การรักษาที่ง่ายและประหยัด กว่า ด้วยการให้ดื่มสารละลายเสียแต่เนิ่น ๆ ใน ระยะเวลาที่ผู้ป่วยเริ่มท้องเดิน

การแก้ไขภาวะขาดน้ำโดยการให้ดื่มสารละลาย

เป็นที่ทราบกันว่ากลูโคสจะถูกดูดซึมในลำไส้ เล็กและโซเดียมจะถูกดูดซึมตามเข้าไปด้วยในสัดส่วนความเข้มข้น equimolar และสารละลายที่มี ทั้งกลูโคสและเกลือจะถูกดูดซึมได้ดีกว่าสารละลาย ที่มีแต่เกลืออย่างเดียว ในโรคท้องร่วงเฉียบพลัน ก็เช่นกัน ถ้าให้ดื่มสารละลายที่มีแต่เกลือ การดูด ซึมโซเดียมจะมีน้อย และอาจจะไปเพิ่มปริมาตร ของอุจจาระด้วยซ้ำ แต่ถ้าให้ดื่มสารละลายที่มีทั้ง กลูโคสและเกลือผสมกัน การดูดซึมน้ำและเกลือ แร่ก็จะเป็นไปอย่างพอเพียงยิ่งขึ้น แม้ว่าการสูญเสีย น้ำจะกำลังเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นในอหิวา ตกโรคก็ตาม

ตารางข้างล่างแสดงส่วนประกอบของสารละลายกลูโคสและเกลือแร่ธาตุ ที่ได้มีการพิสูจน์ กันอย่างกว้างขวางแล้วว่าใช้ได้ผลดี สารละลายนี้ มีความเข้มข้นพอ ๆ กับพลาสมาและประกอบด้วย กลูโคสและโซเดียมในสัดส่วนความเข้มข้นโมลาร์

เท่า ๆ กัน มีโปแตสเซียมและไบคาร์บอเนตในปริมาณพอเพียงที่จะทดแทนส่วนที่เสียไปในอุจจาระได้ น้ำและเกลือแร่ส่วนที่ถูกดูดซึมเกินความต้องการจะถูกขับถ่ายออกทางไต ในเด็กเล็กที่ท้องเดินอย่างอ่อน ๆ ความเข้มข้นของโซเดียมในอุจจาระมักจะต่ำกว่าในสารละลายที่ให้จึงอาจต้องการน้ำเพิ่มเติมบ้าง

ตาราง แสดงส่วนประกอบของอุจจาระในโรคท้องร่วงเฉียบพลันเทียบกับส่วนประกอบในพลาสมาและปริมาณกลูโคสและเกลือแร่ในสารละลายที่จะให้ทางปาก ตัวเลขได้มาจากค่าเฉลี่ยของการศึกษาทดลองหลายอัน มีหน่วยเป็นมิลลิโมลาร์/ลิตร

	Na ⁺	K ⁺	Cl ⁻	HCO ₃ ⁻	Glucose
อุจจาระจาก อหิวาตกโรค					
ผู้ใหญ่	140	13	104	44	
เด็ก (ต่ำกว่า 5 ปี)	101	27	92	32	
อุจจาระจาก โรคท้องร่วงอื่น					
เด็ก (ต่ำกว่า 5 ปี)	56	25	55	14	
พลาสมาปกติ	142	4.5	105	25	
สารละลายที่ให้ทางปาก	90	20	80	30	111

เมื่อนำค่าความเข้มข้นของเกลือต่าง ๆ ที่ต้องการให้คนไข้ดื่มมาคำนวณอีกครั้งจะได้ส่วนประกอบโดยประมาณดังนี้

โซเดียมคลอไรด์	3.5 กรัม
โซเดียมไบคาร์บอเนต	2.5 กรัม
โปแตสเซียมคลอไรด์	1.5 กรัม

กลูโคส 20.0 กรัม
ละลายในน้ำสุกปริมาตร 1 ลิตร

คำแนะนำวิธีใช้ สารละลายกลูโคส-เกลือ อาจเตรียมเป็นผงตามสัดส่วนที่ต้องการแล้วบรรจุของที่กันความชื้นได้ เวลาใช้ควรเตรียมสารละลายใหม่ทุก ๆ วัน โดยนำลงไปละลายน้ำสุกตามปริมาตรที่กำหนด แต่อย่านำสารละลายที่เตรียมได้ไปดื่ม ผงกลูโคสและเกลือนี้สามารถเก็บรักษาไว้ได้นานเท่าที่ของจะกันความชื้นได้

ผู้ป่วยที่มีภาวะขาดน้ำอย่างอ่อนถึงปานกลาง (เสียน้ำไม่เกิน 7% ของน้ำหนักตัว) มีความรู้สึกตัวและดื่มน้ำได้ดี เราอาจให้การรักษาโดยดื่มสารละลายนี้เพียงอย่างเดียว และให้ดื่มต่อไปจนกว่าอาการท้องร่วงจะหยุด ความกระหายน้ำจะเป็นตัวกำหนดที่ดีว่าผู้ป่วยควรจะดื่มสารละลายมากน้อยเท่าไร แต่อาจต้องกระตุ้นคะยั้นคะยอผู้ป่วยที่เสียน้ำมากและรวดเร็วให้ดื่มสารละลายเพิ่มมากขึ้น บางครั้งผู้ป่วยอาจได้รับสารละลายมากเกินไป ทำให้ขอบตาบวม แต่ไม่เป็นอันตรายอะไร ในกรณีนี้ก็ควรหยุดดื่มจนกว่าอาการนี้จะหายไป ในผู้ป่วยที่เพลียมากจนดื่มน้ำไม่ค่อยได้ก็อาจให้สารละลายโดยทางสายยางที่ใส่ผ่านจมูกลงไป ในกะเพาะอาหาร ถ้าภาวะขาดน้ำระยะแรกๆรุนแรงมากก็อาจจำเป็นต้องแก้ไขโดยการให้ของเหลวทางเส้นเลือดก่อนแล้วจึงให้ดื่มสารละลายเพื่อดำรงความต้องการน้ำต่อไปภายหลัง ผู้ป่วยที่ท้องร่วงอย่างอ่อน ๆ อาจให้ผงกลูโคสและเกลือไปทำเป็นสารละลายดื่มเองที่บ้านได้ และให้ผู้ป่วยกลับ

มาตรวจซ้ำทุกวัน ถ้ายังต้องการสารละลายอีกก็จ่ายให้ไป ส่วนผู้ที่ท้องเดินถี่ๆ กันมากควรสังเกตอาการทุก 3-6 ชั่วโมง เพื่อดูว่าดื่มสารละลายได้เพียงพอไหมและภาวะน้ำในร่างกายเป็นที่พอใจหรือยัง อาการแสดงที่สื่อว่าภาวะน้ำในร่างกายดีพอ ได้แก่ความยืดหยุ่นของผิวหนังเป็นปกติ บัสสาวะปกติ ชีพจรปกติ และผู้ป่วยรู้สึกสบายดี ถ้ามีอาการแสดงว่าภาวะขาดน้ำกลับคืนมาอีกแม้จะให้ดื่มสารละลายตั้งแล้วก็ตาม ควรเริ่มให้ของเหลวทางเส้นเลือดได้

ในระยะที่เริ่มให้ดื่มสารละลายผู้ป่วยอาจอาเจียนบ้าง ก็ควรให้ดื่มสารละลายต่อไปโดยให้ทีละน้อยๆ บ่อยๆ ครั้ง นอกเสียจากว่าผู้ป่วยจะอาเจียนอย่างรุนแรงซ้ำแล้วซ้ำอีก ปริมาตรของเหลวที่เสียไปกับการอาเจียนจะเป็นเพียงส่วนน้อยเทียบกับปริมาตรที่ผู้ป่วยดื่มและดูดซึมได้

ถ้าทำได้ผู้ป่วยควรกินอาหารและดื่มน้ำต่อไป อาจดื่มสารละลายร่วมกับอาหารก็ได้ ทารกที่กินนมมารดาควรให้กินต่อไป ทารกที่กินนมวัวควรให้กินน้อยลงเป็นประมาณ 150 มล. ทุก 4 ชั่วโมง แต่ถ้าอาการท้องร่วงเลวลงมากก็ควรหยุดนมวัวชั่วคราว อาหารเสริมเช่นกล้วยและข้าวให้กินได้บ้าง ผู้ป่วยผู้ใหญ่ควรเริ่มกินอาหารธรรมดาทันทีที่ความอยากอาหารกลับคืนมา และเมื่อได้ดื่มสารละลายเพียงพอแล้วอาจดื่มน้ำเพิ่มเติมได้ตามความต้องการ

ยาปฏิชีวนะไม่ควรใช้เป็นประจำทุกรายไป (แม้ว่าการให้กิน tetracycline จะย่นระยะเวลา

ป่วยในอหิวาตกโรค หรือยาปฏิชีวนะบางตัวอาจได้ผลดีใน shigellosis ชั้นรุนแรงก็ตาม) สารชนิดอื่น ๆ ที่มักใช้รักษาโรคท้องร่วงกันไม่มีชนิดใดที่ได้พิสูจน์แน่นอนแล้วว่ามีคุณค่าแท้จริง

ข้อจำกัด ในกรณีต่อไปนี้อาจให้ดื่มสารละลายจะไม่ได้ผลหรือยังไม่ได้มีการทดสอบผลแน่นอน จึงยังแนะนำให้ใช้ไม่ได้ และควรให้ของเหลวทางหลอดเลือดแทน

1. ผู้ป่วยที่มีภาวะขาดน้ำอย่างรุนแรง และอาจมีภาวะช็อคร่วมด้วย ผู้ป่วยประเภทนี้ต้องการการทดแทนน้ำและเกลือแร่อย่างรวดเร็วทางเส้นเลือด การให้ดื่มสารละลายทางปากจะช้าเกินไป
2. ผู้ป่วยที่ไม่สามารถดื่มน้ำได้เพราะความอ่อนเพลียมาก ไม่ค่อยรู้สึกตัวหรือหมดสติ แต่อาจให้สารละลายทางปากโดยใช้สายยางสอดเข้าทางจมูกได้
3. ผู้ป่วยที่มีบัสสาวะออกน้อยหรือไม่มีบัสสาวะออกเลย ผู้ป่วยเช่นนี้อาจต้องให้น้ำและเกลือแร่ทางเส้นเลือดเพื่อแก้ภาวะขาดน้ำ
4. ผู้ป่วยที่อาเจียนรุนแรงหรืออาเจียนบ่อยครั้ง
5. ประมาณ 3% ของผู้ป่วยท้องร่วงชนิดเฉียบพลันจะมีความผิดปกติในการดูดซึมกลูโคส การให้สารละลายกลูโคสและเกลือแร่ทางปากอาจไปเพิ่มปริมาตรของอุจจาระขึ้นอีกและทำให้ภาวะขาดน้ำกลับเลวลง
6. ผู้ป่วยที่อาการท้องร่วงรุนแรงมาก เช่น ผู้ใหญ่ที่ถ่ายอุจจาระมากกว่า 800 มล. ต่อชั่วโมง

อาจไม่สามารถดื่มสารละลายได้ทันพอที่จะทดแทน
อัตราการเสียน้ำและเกลือแร่ได้

7. การให้สารละลายทางปากยังไม่ได้มีการ
ทดลองวัดผลในทารกคลอดก่อนกำหนดและทารก
อายุต่ำกว่า 1 เดือน จึงไม่ควรใช้

การให้สารละลายทางปากได้รับความสำเร็จ
ในการรักษาโรคท้องร่วงเฉียบพลันอย่างอ่อนและ
อย่างปานกลางทั้งในเด็กและผู้ใหญ่นับพัน ๆ ราย
มาแล้วในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก ได้มีการรายงาน
ประโยชน์ของการรักษาตามวิธีนี้อย่างละเอียดมา
แล้วในการศึกษาทดลองหลายครั้ง การรักษา
อหิวาตกโรคและโรคท้องร่วงในเด็กเล็กด้วยวิธีนี้
โดยผู้ชำนาญหลายต่อหลายท่านก็แทบจะไม่มีกร
ตายเกิดขึ้นเลย และสามารถลดความจำเป็นที่จะ
ต้องให้ของเหลวทางเส้นเลือดได้ถึง 70-90% ใน
การรักษาอหิวาตกโรคภายใต้สภาวะที่เลวร้ายที่สุดใน
ในกลุ่มผู้ลี้ภัยชาวบังคลาเทศโดยที่ส่วนใหญ่ได้ใช้
สมาชิกครอบครัวที่ไม่ได้ฝึกฝนกันมาแต่อย่างใด
ก็มีอัตราการตายเพียง 3% เท่านั้น และครึ่งหนึ่งของ
ผู้ตายก็ตายก่อนที่จะเริ่มให้การรักษาได้¹

ข้อสังเกตและเหตุผลต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ทำให้
ยืนยันได้ว่าการรักษาภาวะขาดน้ำโดยให้ผู้ป่วย
ดื่มสารละลายกลูโคสและเกลือ เป็นวิธีที่มี
ประสิทธิภาพสูงมากในการรักษาบำบัดรักษาโรค
ท้องร่วงเฉียบพลัน

*ขณะที่การให้ของเหลวทางเส้นเลือด
เป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะใช้รักษาผู้ป่วยที่อยู่*

*ในภาวะช็อคและไม่สามารถดื่มน้ำได้ การ
ให้ของเหลวทางปากก็เป็นวิธีการที่ดีที่สุด
สำหรับการรักษาภาวะขาดน้ำอย่างอ่อนถึง
ปานกลางและสำหรับป้องกันการเกิดภาวะ
ขาดน้ำอย่างรุนแรง การรักษาวินัยนี้อาจ
กระทำได้ที่บ้านของผู้ป่วยเอง และช่วยลด
ค่าใช้จ่ายสำหรับของเหลวต่าง ๆ ที่สำหรับ
ใช้ทางเส้นเลือด และลดค่าใช้จ่ายที่สิ้น
เปลืองสูงในโรงพยาบาล การให้ของเหลว
ทางเส้นเลือดในขณะที่ควรให้สารละลาย
ทางปากได้อย่างง่ายดายและเป็นตัวอย่างของ
การสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างมากมาย*

บทความนี้แปลและตัดตอนจากบทความเรื่อง

“Oral fluid-A Simple Weapon Against
Dehydration in Diarrhoea” โดย N.F.
Pierce** และ N. Hirschhorn*** ลงพิมพ์ใน
WHO Chron 31 (3): 87-93, 77 มีนาคม 2520

หมายเหตุ โรงพยาบาลบาราคนราตุร ซึ่งเป็น
โรงพยาบาลโรคติดต่อ ได้นำสูตร
สารละลายทางปาก ขององค์การ
อนามัยโลกนี้ไปทำเป็นผงบรรจุของ
พลาสติก สำหรับผู้ป่วยท้องร่วงทั้ง
ผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยในได้ผลเป็นที่
น่าพอใจ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ก็
ได้ทำผงประเภทนี้ใช้ที่แผนกกุมาร
เวชศาสตร์และแผนกอื่น ๆ บาง

**Dept of medicine, Johns Hopkins University School of Medicine, Baltimore, USA

***Management Sciences for Health, Cambridge, Mass, USA

แผนกด้วย ทราบว่าได้ผลดีเช่นกัน แต่สูตรของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ แตกต่างไปจากสูตรขององค์การอนามัยโลกบ้างในด้านรายละเอียด ผู้แปลคิดว่าโรงพยาบาลอื่นๆ ที่ยังไม่มีสารละลายทางปากไว้ใช้ น่าจะทำขึ้นใช้เองโดยไม่ยากนัก จะประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากกว่าซื้อผงประเภทเดียวกันจากต่างประเทศ เช่น "LYTREN"

ในกรณีที่ทำผงดังกล่าวไม่ได้ ก็มีผู้คิดสูตร

"พื้นบ้าน" ขึ้นใช้หลายสูตร สูตรหนึ่งที่ง่าย ๆ และอาจใช้ได้ทั่วไป คือ

น้ำสุก 1 ขวดแม่โขงใหญ่

น้ำตาลทราย 2 ช้อนโต๊ะ

เกลือแกง ๕ ช้อนชา

ผงโซเดียมไบคาร์บอเนตหรือโซดาทำขนม

๕ ช้อนชา

เอกสารอ้างอิง

1. Mahalanabis, D, and Others: Oral fluid of cholera among Bangladesh refugees. Johns Hopkins-Med J 132: 197-205, 73.
2. WHO Treatment and Prevention of Dehydration in Diarrhoeal Diseases Geneva, 1976.